

Cieślak, Tadeusz

Sprawy Warmii i Mazur w "Bibliografii prasy polskiej 1944-1948"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 299-300

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE I OMÓWIENIA

Sprawy Warmii i Mazur w *Bibliografii prasy polskiej 1944—1948*, Warszawa 1966, Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN, ss.

Rozpoczęte przed paru laty prace zespołowe w ramach Polskiej Akademii Nauk zaczynają przynosić konkretne wyniki w postaci wielotomowych wydawnictw. Dowodem tego jest pojawienie się na półkach księgarskich poszczególnych tomów *Słownika Mickiewicza*, *Słownika Staropolskiego*, *Bibliografii Historii Polski* i wielu innych. Jednym z takich owoców pracy zespołowej jest omawiana *Bibliografia prasy polskiej 1944—1948*, będąca dziełem współpracowników Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku Polskiej Akademii Nauk. Jej celem jest zanotowanie prasy krajowej z pierwszych lat Polski Ludowej aż po koniec okresu brzemiennego w wiele ważkich wydań, a szczególnie pamiętnego zjednoczenia ruchu robotniczego z 1948 r. Zapisy podzielone są na poszczególne lata tzn. pozycje z 1944 r., jeśli przetrwały do następnych lat przypomniane są jedynie wzmianką o pierwszym numerze, pod którym zostały opisane. Przyjęcie takiego systemu zapisu ma swoje dobre i złe strony. Do złych zaliczam utrudnienie rozróżnienia efemeryd od wydawnictw trwałych, dłużej ukazujących się. Każdy zapis informuje o wydawcy, redaktorze i zespole redakcyjnym, często o drukarni, formacie. Zorientowanie w zapisach, poza układem chronologicznym, ułatwiają indeksy (tytułów gazet i czasopism, miejsc wydawania, nazwisk redaktorów i członków redakcji). Niestety, sprawdzenie wrywkowe indeksów wskazuje na szereg niedokładnych informacji i pomyłek, co oczywiście pomniejsza ich wartość. Olbrzymią przewagę mają pisma wydawane w języku polskim, natomiast tylko odosobnione pozycje spotykamy w języku francuskim, angielskim i żargonie. Ogółem podano 1771 pozycji, w tym z terenu warmińsko-mazurskiego 19 pozycji. Warto dodać, że pod określeniem terenu warmińsko-mazurskiego występuje jako miejsce wydawania pism wyłącznie Olsztyn, inne bowiem miasta w tych latach nie posiadają jeszcze na swoim koncie żadnych pozycji. Jako najwcześniejsza pozycja dla tego terenu występuje: „Mazurski Dziennik Pełnomocnika Rządu R. P.”, ukazujący się nieregularnie od 1 lipca 1945 r. (pozycja 312). Zapis następnej pozycji (339) „Odry” ma już charakter bardziej formalny, bo tylko przez krótki czas był Olsztyn jednym z kilku miast (Katowice, Wrocław, Szczecin), które pismo podawało jako miejsce swojego ukazywania się. Dosyć dużą działalność wydawniczą w dziedzinie czasopiśmiennictwa, rozwijali w latach 1945—1948 w Olsztynie — kolejarze, gdyż widzimy następujące tytuły: „Dziennik Zarządzeń Dyrekcji OKP” (poz. 343); „Biuletyn Informacyjny Współzawodnictwa Pracy Kolejarzy” (poz. 1607); „Biuletyn Współzawodnictwa Pracy ZZKC” (poz. 1664) oraz „Naszą Pracę DOKP” (poz. 1713), a więc stosunkowo niemało. Równie ożywioną działalność, choć oczywiście zupełnie innego rodzaju, rozwijał zasłużony Instytut Mazurski. Na jego konto w „Bibliografii” zapisano pozycje: 887 („Komunikaty Działu Informacji Naukowej”) i 1614 („Komuni-

katy"). Fozostale pozycje to dzienniki, pisma innych związków zawodowych, wyznaniowe (katolickie i ewangelickie). Mimo iż pozycji warmińsko-mazurskich jest kilkanaście — już występują braki w zbiorach, przy niektórych danych mamy znaki zapytania, co oznacza, że nie udało się zobaczyć tego pierwszego, czy ostatniego numeru danego pisma. Myślę, że z tego stwierdzenia wyciągnąć powinny wnioski przede wszystkim biblioteki naukowe Olsztyna i troskliwie zbierać miejscowe pisma. Czekamy na dalsze tomy bibliografii prasy, by móc wyciągnąć jakieś ogólne wnioski o natężeniu życia społeczno-kulturalnego regionu, przynajmniej w oparciu o jedno kryterium: o pisma miejscowe. Na podstawie omawianego trudno wydać jakiś ogólny sąd, gdyż były to lata szczególnie trudne, lata budownictwa zrębów władzy ludowej. Zresztą może bibliografowie regionalni będą mogli uzupełnić omawiany tom pominiętymi pozycjami?

Tadeusz Cieślak

Enn Tarvel, *Folwark, pan i poddanyj. Agrarnye otnošenija v pol'skich vladenijach na territorii Južnoj Estonii v konce XVI — načale XVII veka*, Akademiya Nauk Estonskoj SSR, Institut Istorii, Tallin 1964, s. 352.

Badania nad dziejami księstwa inflanckiego, wchodzącego w latach 1561—1629 w skład państwa polskiego, posunęły się ostatnio znacznie naprzód. Skromny dorobek naukowo-badawczy lat przedwojennych, by wspomnieć tu prace S. Herbsta¹, E. Kuntzego², K. Tyszkowskiego³, A. Schwabego⁴, A. Tarnawskiego⁵ i N. Treumutha⁶, powiększyły w ostatnich czasach dość wydatnie poważne pozycje W. Doroszenki⁷, J. Kahka⁸, M. Małowista⁹, J. Tazbira¹⁰, T. Zejda¹¹, a szczególnie młodego historyka estońskiej SSR E. Tarvela¹². Ten ostatni prawie cały swój dotychczasowy wysiłek badawczy skoncentrował na ocenie tzw. czasów polskich (1561—1625) w południowej Estonii, obejmującej teren 9 starostw inflanckich (helmeckie, kirumpeckie, laiskie, iberpolskie, pernawskie, dor-

¹ S. Herbst, *Wojna inflancka 1600—1602*, Warszawa 1938.

² E. Kuntze, *Organizacja Inflant w czasach polskich*, Polska a Inflanty, Praca zbiorowa, Pamiętnik Instytutu Bałtyckiego, t. 39, 1939, z. 14.

³ K. Tyszkowski, *Polska polityka kościelna w Inflantach* (w tymże zbiorze).

⁴ A. Schwabe, *Grundriss der Agrargeschichte Lettlands*, Riga 1928.

⁵ A. Tarnawski, *Działalność gospodarza Jana Zamojskiego, kanclerza i hetmana w kor. (1572—1605)*, Lwów 1935.

⁶ N. Treumuth, *Ocena czasów polskich w historiografii estońskiej*, Przegląd Historyczny, t. 30, 1932.

⁷ W. Doroszenko, *Więzi rynkowe folwarków inflanckich*, Przegląd Historyczny, t. 56, 1965, z. 2; tenże, *Oczerki agrarnej historii Łatwii w XVI wiek*, Riga 1960.

⁸ J. Kahk, *Krestijanskoje dwizenije i krestijanski wopros w Estonii w konce XVIII i w pierwoj czetwerti XIX wieka*, Tallin 1962.

⁹ M. Małowist, *Z zagadnień popytu na produkty krajów nadbałtyckich w Europie zachodniej w XVI w.*, Przegląd Historyczny, t. 50.

¹⁰ J. Tazbir, *Propaganda kontrreformacji wśród chłopów inflanckich (1582—1621)*, Kwartalnik Historyczny, t. 65, 1958, nr 3.

¹¹ T. Zejd, *Istoria Łatwijskoj SSR*, t. 1, Riga 1952.

¹² E. Tarvel, *Polska polityka agrarna w południowej Estonii na przełomie XVII/XVII wieku*, Kwartalnik Historyczny, t. 70, nr 4; tenże, *Agrarnye otnošenija v polskich vladenijach Južnoj Estonii v konce XVI — načale XVII veka. Avtoreferat dissertacii na soiskanie učenog stepeni kandidata istoričeskich nauk*, Tallin 1961. Szczegółowego zestawienia pozycji bibliograficznych E. Tarvela dokonano w toruńskich „Zapiskach Historycznych”, t. 28, 1963, z. 3, s. 489, przypis 1.